

Predrasude, stereotipi i diskriminacija

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

JAVNO MNJENJE

DOC.DR ZLATKO VUJOVIĆ

Što su predrasude?

Predrasude su negativna osjećanja, stavovi i uvjerenja koje ljudi imaju prema drugim ljudima ili grupama, na osnovu nekih njihovih karakteristika ili svojstava, kao što su njihova rasa, nacionalnost, vjera, pol, seksualna orijentacija ili druge razlike.

Predrasude se zasnivaju na generalizaciji ili stereotipu o grupi, što znači da pojedinac stavlja sve ljude iz određene grupe u isti koš i procjenjuje ih na isti način, bez obzira na njihove individualne karakteristike.

Predrasude mogu biti pozitivne ili negativne, ali u kontekstu socijalne psihologije, obično se misli na negativne predrasude, koje su često povezane sa diskriminacijom i nejednakošću.

Predrasude se mogu manifestovati na različite načine, uključujući verbalno zlostavljanje, izbjegavanje ili isključivanje pojedinaca ili grupa iz društvenih aktivnosti, ili čak fizičko nasilje.

Uzroci predrasuda su složeni i obuhvataju socijalizaciju, obrazovanje, kulturu, medije i druge faktore koji utiču na našu percepciju svijeta i drugih ljudi.

Socijalna psihologija proučava predrasude kako bi razumjela kako one nastaju i kako ih se može smanjiti. Kao društvo, možemo smanjiti predrasude i njihove negativne posljedice kroz edukaciju, razgovor i promovisanje inkluzivnosti i razumijevanja različitosti.

Vrste predrasuda?

Postoje različiti oblici predrasuda koji se mogu pojaviti prema različitim grupama. Ovdje su neki od najčešćih oblika predrasuda:

1. **Rasne predrasude:** Ove predrasude su temeljene na rasi, boji kože i / ili nacionalnom porijeklu neke osobe ili grupe ljudi. Rasne predrasude mogu biti izrazito negativne i mogu dovesti do rasne diskriminacije i nasilja.
2. **Etničke predrasude:** Etničke predrasude temelje se na kulturi, tradiciji i običajima neke osobe ili grupe ljudi. Etničke predrasude su također česte u društvima i mogu dovesti do diskriminacije, segregacije i drugih oblika neprijateljstva.
3. **Rodne predrasude:** Rodne predrasude temelje se na polu neke osobe ili grupe ljudi. Ove predrasude mogu biti pozitivne ili negativne i mogu dovesti do različitih oblika diskriminacije prema ženama, muškarcima i drugim osobama koje se ne uklapaju u tradicionalne rodne uloge.
4. **Seksualne predrasude:** Seksualne predrasude temelje se na seksualnoj orijentaciji neke osobe ili grupe ljudi. Ove predrasude su također česte u društvima i mogu dovesti do diskriminacije, izolacije i drugih oblika nasilja prema osobama koje se identificiraju kao LGBTQ+.

Važno je razumjeti da su predrasude širok pojam i mogu se pojaviti prema različitim skupinama ljudi, te da se predrasude međusobno preklapaju i utiču jedna na drugu. Razumijevanje različitih oblika predrasuda pomaže nam da prepoznamo probleme s kojima se susrijeću različite grupe ljudi i stvorimo inkluzivno društvo koje poštuje i cijeni sve ljude, bez obzira na njihovu različitost.

Uzroci predrasuda (1)

Postoji mnogo faktora koji doprinose nastanku predrasuda prema drugim ljudima ili grupama. Ovdje su neki od najčešćih uzroka predrasuda:

- 1. Socijalizacija:** Socijalizacija je proces učenja društvenih normi, vrijednosti i uvjerenja, koji počinje u ranom djetinjstvu. Kroz socijalizaciju, ljudi stječu svoje vlastite stavove i uvjerenja, kao i preuzimaju stavove i uvjerenja svojih roditelja, prijatelja, obrazovnih institucija i drugih utjecaja u društvu.
- 2. Stereotipi:** Stereotipi su uobičajena uvjerenja ili očekivanja koja ljudi imaju o drugim ljudima ili grupama. Stereotipi su često bazirani na pojednostavljenim i često netačnim idejama, kao što su rasne, etničke ili rodne karakteristike, te se prenose kroz društvo.
- 3. Teorija socijalnog identiteta:** Teorija socijalnog identiteta govori o načinu na koji ljudi stvaraju svoj identitet kroz pripadnost određenoj društvenoj skupini. Kada se osoba identificira sa svojom grupom, to može dovesti do predrasuda prema drugim grupama koje se doživljavaju kao različite ili prijetnja vlastitoj grupi.

Uzroci predrasuda (2)

4. Mediji: Mediji imaju velik uticaj na formiranje stavova i uvjerenja ljudi. Mediji često prikazuju određene skupine ljudi na stereotipan način, što može doprinijeti predrasudama i diskriminaciji.
5. Ekonomski i politički faktori: Ekonomski i politički faktori često doprinose nastanku predrasuda. Konkurencija za resurse i moć u društvu može dovesti do neprijateljstva prema drugim grupama, a politički lideri mogu koristiti predrasude za jačanje svoje pozicije i manipulisanje javnim mnjenjem.

Važno je istaknuti da su ovo samo neki od uzroka predrasuda i da je stvaranje inkluzivnog i tolerantnog društva složen i dugotrajan proces koji zahtijeva kontinuirani rad i edukaciju na svim razinama društva.

Predrasude su stavovi. Šta su stavovi?

Predrasude su stavovi. Podsjetimo se što su stavovi i od čega se sastoje. Stavovi predstavljaju vrednovanje/procjenu/evaluaciju ljudi, objekata, ideja i događaja, tj. naša mišljenja o tome što je dobro, loše, poželjno, nepoželjno i sl.

Stavovi se sastoje od tri ključne komponente: (1) kognitivne, (2) afektivne i (3) behavioralne.

1. **Kognitivna komponenta** (spoznajno zasnovani stavovi) odnosi se na uvjerenja koja imamo o nekom objektu ili temi. Na primjer, ako netko ima stav o klimatskim promjenama, kognitivna komponenta njegovog stava bi se sastojala od uvjerenja da postoje klimatske promjene, odnosno da ne postoje klimatske promjene.

2. **Afektivna komponenta** (emocionalno zasnovani stavovi) odnosi se na emocije koje osoba osjeća prema objektu ili temi. Na primjer, ako osoba ima pozitivan stav prema održivom razvoju, afektivna komponenta njegovog stava bi se sastojala od pozitivnih emocija poput zadovoljstva, veselja ili simpatije.

3. **Behavioralna komponenta** (ponašajno zasnovani stavovi) odnosi se na ponašanje koje osoba pokazuje prema objektu ili temi. Na primjer, ako netko ima pozitivan stav prema održivom razvoju, behavioralna komponenta njegovog stava bi se sastojala od ponašanja poput recikliranja, kupovine proizvoda s održivim izvorima ili sudjelovanja u aktivnostima koje promiču održivost.

Stavovi su važni u politici, marketingu, socijalnom ponašanju i drugim područjima društva, jer oni utiču na naše odluke, postupke i ponašanje. Također, stavovi se mogu mijenjati kroz različite strategije i procese, što može uticati na našu percepciju i ponašanje prema određenim objektima ili temama.

Predrasuda: emocionalno zasnovani stav

Predrasuda se može definirati kao emocionalno zasnovani stav ili uvjerenje koje pojedinac ima prema određenoj osobi ili grupi. Ove emocije mogu biti pozitivne ili negativne, ali u slučaju predrasuda, one su obično negativne i mogu se manifestovati kao strah, gađenje, mržnja ili prezir.

Predrasuda kao emocionalno zasnovani stav može biti teška za promijeniti jer se temelji na dubokim osjećajima koje pojedinac ima prema određenoj osobi ili grupi, a ne na racionalnom razmišljanju. Ove emocije mogu biti uvjetovane socijalnom okolinom i obrazovanjem, ali također mogu biti podstaknute unutrašnjim strahovima, nesigurnostima i neznanjem.

Kada pojedinac ima predrasudu prema drugima, ta predrasuda može uticati na način na koji ih doživljava i kako ih tretira. Na primjer, ako pojedinac ima negativnu predrasudu prema nekoj rasnoj ili etničkoj grupi, može ih doživljavati kao manje vrijedne ili inferiornije od svoje vlastite grupe, što može dovesti do diskriminacije, nasilja i drugih oblika lošeg ponašanja prema toj grupi.

Stoga, kada se radi o predrasudama, važno je razumjeti da su one emocionalno zasnovane i da ih nije lako promijeniti. Potrebno je raditi na promovisanju razumijevanja, tolerancije i prihvatanja različitosti kako bi se smanjile predrasude i stvorilo društvo koje cijeni i poštuje sve ljude.

Stereotipi: spoznajno zasnovani stavovi

Stereotipi kao spoznajno zasnovani stavovi mogu biti pozitivni ili negativni, iako su negativni stereotipi obično problematični jer mogu dovesti do predrasuda, diskriminacije i drugih oblika nepoštovanja prema određenoj grupi ljudi.

Stereotipi se formiraju kroz procese učenja i kategorizacije informacija. Ljudi često stvaraju stereotipe kako bi pojednostavnili složenu stvarnost i brže i lakše razumjeli svijet oko sebe.

Međutim, stereotipi mogu biti opasni kada se koriste kako bi se osuđivala cijela grupa ljudi na temelju nekoliko njihovih karakteristika. To može dovesti do predrasuda i diskriminacije, kao što su izbjegavanje, ignoriranje ili čak fizičko nasilje prema određenoj grupi ljudi.

Kao spoznajno zasnovani stavovi, stereotipi se mogu promijeniti kroz obrazovanje i razumijevanje, što može pomoći ljudima da shvate da su stereotipi često netočni i da ne odražavaju stvarnu kompleksnost ljudi i njihovih karakteristika.

Važno je prepoznati da stereotipi mogu biti štetni i raditi na stvaranju društva koje cijeni različitost i razumije kompleksnost ljudskih bića.

Diskriminacija: ponašajno zasnovani stavovi

Diskriminacija se može temeljiti na različitim čimbenicima, kao što su rasa, pol, dob, nacionalnost, vjera, seksualna orijentacija, socioekonomski status i drugi. Diskriminacija se obično sprovodi od strane ljudi ili institucija koje imaju više moći u društvu, kao što su poslodavci, učitelji, vladini dužnosnici, policajci i drugi.

Diskriminacija može imati ozbiljne posljedice za osobe koje su izložene njoj, uključujući smanjenje samopoštovanja, depresiju, anksioznost, gubitak radnih mjesta ili drugih prilika, te povećanje rizika od fizičkog i psihičkog zlostavljanja.

Kako bi se smanjila diskriminacija, važno je raditi na stvaranju inkluzivnog društva koje poštuje različitost i toleriše druge kulture i načine razmišljanja. Edukacija, razgovor i osvješčivanje mogu pomoći u osvješčivanju problema diskriminacije i stvaranju pozitivnih promjena u društvu. Takođe, zakoni i politike koje štite ravnopravnost i prava svih ljudi su ključni u borbi protiv diskriminacije i stvaranju društva koje cijeni i poštuje sve ljude.